

Ganzen met gekleurde nekringen

Het aflezen van nekringen bij ganzen is voor velen een boeiende (voor sommigen verslavende) hobby geworden. In ruil voor het doorspelen van gegevens ontvangt de waarnemer een al dan niet lijvige 'resighting'-lijst met informatie omtrent de plaatsen waar de individuele gans het voorbije jaar nog waargenomen werd. Dit maakt het ganzenkijken boeiender dan ooit. Jaar op jaar kunnen dezelfde vogels gevolgd worden, en nu reeds kijken we uit naar Kleine Rietganzen uit Spitsbergen, Kolganzen uit Taymir en Grauwe ganzen uit ...Damme (met resp. blauwe, zwarte en groene nekringen).

In Vlaanderen worden alle nekringgegevens sinds verschillende jaren gecoördineerd door Eckhart Kuijken (eckhart.kuijken@instnat.be) en Christine Verscheure (christine.verscheure@instnat.be).

Gebiedskaarten en formulieren zijn op eenvoudige aanvraag gratis te bekomen.

In 2001 werden opnieuw ganzen gevangen en ringen aangebracht. Hierna volgt een overzicht van de drie meest opvallende projecten.

1. Kleine Rietganzen

Al sedert 1990 worden in Denemarken door dr. Jesper Madsen (NERI) regelmatig Kleine Rietganzen gevangen tijdens de jaarlijkse lentedoortrek en voorzien van genummerde blauwe nekringen met witte code (twee cijfers en één letter). In maart 2001 werden in Denemarken opnieuw zo'n 196 ganzen gevangen en voorzien van een nekring.

Het betreft zoals bekend de subpopulatie van de Kleine Rietgans, die broedt op Spitsbergen en via Noorwegen, Denemarken en Friesland naar de Vlaamse polders afzakt. De grootste aantallen in de Oostkustpolders deden zich vorige winter voor tussen half december 2000 en half januari 2001 en het wintermaximum bedroeg zo'n 25 000 vogels, duidelijk minder dan in vorige jaren.

Tijdens de winter 2000/2001 werden in Vlaanderen voor deze soort 3616 aflezingen gerealiseerd. Heel interessant zijn o.m. de vaste 'koppels', waarbij mannetje en vrouwtje een nekring dragen, en als zodanig als koppel in het veld kunnen geobserveerd worden (zo mogelijk met hun aantal jongen in familieverband).

Nog enkele ganzen die geringd werden in 1990 (C- en E-reeks) worden straks voor de twaalfde opeenvolgende winter in de Oostkustpolders verwacht. De oude ringen zijn sterk afgebleekt tot grijsachtig wat het aflezen fel bemoeilijkt. Toch loont het zeker een extra inspanning ook deze te ontcijferen. Een bezoek aan de Oostkustpolders in november, december of januari levert gegarandeerd de waarneming van tientallen ringen bij Kleine Rieten op, uiteraard afhankelijk van de weersomstandigheden en de gebruikte optiek.

2. Kolganzen

De succesvolle resultaten die met kleurringen in het recente verleden werden behaald, hebben ertoe geleid dat ook voor de Kolganzen een ringproject werd opgestart in 1998 (Helmut Kruckenber, Univ. Osnabrück, Duitsland, in samenwerking met Alterra, Nederland en het Instituut voor Natuurbehoud, Brussel). Tot nu toe werden 2918 zwarte nekringen geplaatst (witte inscriptie, één letter en twee cijfers), verspreid over uiteenlopende overwinteringsgebieden, vnl. in Nederland. Vorig jaar werden in

Vlaanderen zo'n 500 aflezingen verricht. Het loont zeker de moeite om dus ook de groepen Kolganzen naar ringen af te speuren.

Met een groter aantal records kan een beter beeld van de regionale verspreiding en de verplaatsingen tussen de verblijfplaatsen vastgesteld worden. Zeker nu een verdere uitbreiding van overwinteringsgebieden naar het westen zich doorzet loont het zeer de moeite hieraan mee te werken.

3. Grauwe Ganzen

Voorjaar 2001 werden op de broedplaats te Damme nog eens 12 Grauwe ganzen geringd (groene nekringen met witte code: 2 cijfers en 1 letter in de reeks X 01- X 99) wat het totaal aantal geringden van deze broedpopulatie brengt op 80. Meer dan 1400 waarnemingen werden reeds doorgestuurd. Eerste bevindingen zullen binnenkort gepubliceerd worden.

Nog even vermelden dat dit project een samenwerking is tussen het Instituut voor Natuurbehoud (EK), de ganzen-nekring databank Vlaanderen (CV), de Rijksuniversiteit Groningen (Maarten Loonen: genetisch onderzoek) en het natuureservaat 'de Oude Stadswallen' te Damme (beheerders Robrecht Pillen en Rudy Deplae).

De Grauwe ganzen hebben in de loop van de laatste 10-15 jaar te Damme (zoals ook elders) een groeiende kolonie ontwikkeld van vele tientallen broedparen. Een aantal van deze vogels is wellicht onrechtstreeks

VLINA-project

nog afkomstig van het Zwin, waar in 1955-56 enkele (oostelijke) Grauwe ganzen door graaf Leon Lippens werden geïntroduceerd.

Aanvankelijk verbleven de broedende vogels in de directe omgeving van het Zwin, de Zwinbosjes en de Zwinpolder. Winterconcentraties van enkele honderden werden gevormd door 'aanvulling' met trekkende soortgenoten van het westelijk ras, waarvan sommigen ter plaatse bleven. Deze broedvogels van gemengde origine gingen zich steeds verder verspreiden tot de omgeving van Lapscheure, Hoeke en Damme.

Ook elders in de polders worden steeds vaker broedende Grauwe ganzen aangetroffen, met concentraties in o.m. Uitkerke, de Blankaart, Achterhaven Zeebrugge en Assenede. In Zeeuwsch-Vlaanderen zijn tegelijkertijd eveneens belangrijke broedplaatsen tot stand gekomen in tal van krekens.

Het nieuwe ringproject heeft tot doel de verdere uitbreiding van de broedvogels uit Damme en de eventuele uitwisseling met andere kolonies na te gaan, evenals de verspreiding tijdens de trek- en winterperiode in kaart te brengen. Vraag is met name of deze vogels zich volledig in de westelijke trekroutes hebben geïntegreerd, dan wel of ze nog tot afstammelingen van de halftamme populatie van het Zwin dienen gerekend en zich nauwelijks verplaatsen.

Gezien de talrijke nekking-programma's bij deze trekkende soort (vnl. in Scandinavië) wordt ook dit project uiteraard in een internationaal verband geplaatst en blijft het mogelijk om Grauwe Ganzen met andere kleurringen te ontdekken (raadpleeg hiervoor de zeer informatieve kleurring-website van Dirk Raes: zie onder).

Kleuringgegevens en gebiedscodes

Van het allergrootste belang is dat de waarnemingen met ondubbelzinnige gebiedscodes in de databank kunnen worden opgeslagen.

Voor de verspreiding in de Vlaamse kustpolders worden reeds jarenlang specifieke codes gebruikt, die weergegeven zijn op een overzichtskaart (Brugge-Knokke-Oostende). Voor de overige ganzenregio's dient dit systeem nog uitgebreid; hier wordt gevraagd de geografische coördinaten aan te duiden of op een copie van een stafkaart (of stratenatlas) de exacte locaties in te tekenen.

Naast de bestaande gebiedskaart met locatiecodes is ook een invulformulier beschikbaar. Gevraagd wordt om bij de observaties naast datum, plaats en groepsgrootte zo mogelijk bijkomende gegevens te noteren over ouderparen, aantal jongen enz..

De medewerking van de vele vrijwilligers bij de ringaflezingen blijft uiteraard essentieel voor het verkrijgen van inzicht in de verplaatsingen, habitat-preferenties, plaatstrouw, effecten van verstoring en groepsvorming van de ganzen.

Wie wil meewerken aan bovenstaande projecten kan op eenvoudig verzoek invulformulieren en de kaart met gebiedscodes (Oostkustpolders) verkrijgen. Bezorg de gegevens per post op een van onderstaande adressen of nog handiger: via e-mail (als file in word, excel of access).

Iedereen ontvangt na de winter gegerandeerd alle nadere details over 'zijn/haar' ganzen en hun trekbewegingen van en naar de broedgebieden.

Alvast bedankt voor de respons!

**Eckhart Kuijken
& Christine Verscheure**

Instituut voor Natuurbehoud (zie colofon) of:

Lindeveld 4, 8730 Beernem
tel & fax : 050 / 78 94 63

<http://www.instnat.be>

<http://www.ping.be/cr-birding/cr-geese.htm>

Het ganzenonderzoek kreeg de voorbij winter een extra stimulans in de vorm van een éénjarig project in het kader van het Vlaams Impulsprogramma Natuurontwikkeling (VLINA) dat door gezamenlijke inspanning van Universiteiten Gent (Eckhart Kuijken) en Antwerpen (Patrick Meire) en met steun van het Instituut voor Natuurbehoud en AMINAL werd uitgevoerd.

Dit project had vooral als doel het aantalsverloop en de verspreidingsdynamiek van de overwinterende ganzen in Vlaanderen in detail te analyseren en te bestuderen als afwegingskader in het gebiedsgericht natuurbeleid. Daarbij werd gericht onderzoek uitgevoerd naar de karakteristieken van de ganzenpleisterplaatsen, werden metingen verricht betreffende het voedselaanbod op een aantal proefpercelen gedurende de wintermaanden en werd de aard en de frequentie van de verstoringen op zeer regelmatige wijze vastgelegd. Anderzijds werden de vele oude gegevens verwerkt tot een 'langetermijndatabank' die bijzonder veel leert omtrent de evolutie van de aantallen en verschuivingen in het gebruik van de gebieden, in het bijzonder in de Oostkustpolders.

Rekening houdend met factoren buiten het onderzoek werd geprobeerd om uiteindelijk de overwinteringswaarde van de verschillende complexen en gebieden te bepalen voor de Kogans en de Kleine Rietgans.

De resultaten van dit onderzoek en de aanbevelingen voor de overheid zullen eind november voorgesteld worden. We danken nu reeds allen die op een of andere manier aan het welslagen van dit project hebben bijgedragen.